

Sygn. akt XV Ca 1249/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 lipca 2019 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział XV Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Michał Wysocki

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w dniu 24 lipca 2019 r. w Poznaniu

sprawy z powództwa (...) z siedzibą w W.

przeciwko S. B.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez pozwaną

od punktu II. wyroku Sądu Rejonowego w Wągrowcu

z dnia 25 kwietnia 2019 r.

sygn. akt I C 182/19

uchyla zaskarżony wyrok w punkcie II i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w Wągrowcu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

M. W.

UZASADNIENIE

Wyrokiem (k. 189) z dnia 25 kwietnia 2019 roku Sąd Rejonowy w punkcie I. - uchylił nakaz zapłaty wydany przez Sąd Rejonowy w W. w dniu 8 maja 2018 r., w sprawie I Nc 868/18, w stosunku do pozwanej S. B. i w tym zakresie powództwo oddalił; w punkcie II - oddalił wniosek pozwanej S. B. o zwrot wyegzekwowanego świadczenia, a w punkcie III kosztami procesu obciążył powoda i z tego tytułu zasądził od niego na rzecz pozwanej S. B. kwotę 3.842zł.

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 17 grudnia 2007 roku pomiędzy (...) we W. a R. S. i S. B. zawarta została umowa kredytu gotówkowego numer (...) na kwotę 10.000,00 zł, z czego kwota kredytu netto – 7.5000 zł. Kredyt miał być spłacony w 60 równych ratach. W razie niespłacenia rat w wysokości dwóch pełnych okresów spłaty bank miał prawo wezwać kredytobiorców do dokonania spłaty w terminie co najmniej 7 dni, a w jej braku - wypowiedzieć umowę (...). Jednym z zabezpieczeń umowy był weksel in blanco, wystawiony przez kredytobiorców (...).

S. B. i R. S. podpisały deklarację wekslową i weksel in blanco. Deklaracja upoważniała bank m.in. do wypełnienia weksla na aktualną kwotę zadłużenia i prowizji, w braku spłaty kredytu w terminie. Weksel miał zostać opatrzony klauzulą „bez protestu” i „nie na zlecenie” oraz datą płatności według uznania kredytodawcy, o czym kredytobiorcy mieli być zawiadomieni listem poleconym.

W dniu 19 kwietnia 2010 roku bank wystawił (...), wskazując kwotę zadłużenia na dzień 19 kwietnia 2010 roku – 8.461,97 zł, w tym wysokość kapitału – 7.556,02 zł. Tytułowi temu nadano klauzulę wykonalności postanowieniem z dnia 20 maja 2010 roku. W oparciu o ten tytuł prowadzona była egzekucja, która zakończyła się 22 września 2010 roku. Wierzyciel nie uzyskał w jej toku żadnych świadczeń.

Pismem z dnia 6 czerwca 2016 roku bank wezwał S. B. do spłaty zaległego kredytu w wysokości 14.440,16zł, z czego kapitał – 6.481,35zł. W odpowiedzi, pełnomocnik S. B. odmówił zapłaty i podniósł zarzut przedawnienia dochodzonego roszczenia.

W kolejnym piśmie (...) z dnia 5 lipca 2016 r. pełnomocnikowi kredytobiorcy wskazano, że roszczenie jest wymagalne i opiewa na kwotę 14.490,57 zł, z czego kapitał – 6481,35 zł i ponownie wezwano do jego spłaty.

W dniu 12 czerwca 2017 roku pomiędzy (...) we W. a (...) zawarta została umowa cesji wierzytelności, na podstawie której (...) nabył m.in. roszczenie wobec S. B. i R. S. z tytułu przedmiotowej umowy kredytu. (...)zawiadomił o dokonaniu cesji, wskazując wysokość zadłużenia na dzień 28 lutego 2017 roku – 14.917,25zł, z czego kapitał – 6481,35zł.

W dniu 15 lipca 2017 roku dokonano uzupełniania weksła, wskazując kwotę 15.178,30zł oraz dodano klauzule „bez protestu” i „nie na zlecenie”, a następnie wezwano R. S. i S. B. do wykupu weksła.

W dniu(...) wydany został nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym zgodnie z żądaniem powoda.

Na podstawie wydanego nakazu zapłaty od S. B. wyegzekwowano roszczenie w wysokości 19,443,05zł.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd Rejonowy uznał, że nakaz zapłaty w stosunku do pozwanej S. B. należało uchylić, zaś powództwo podlegało oddaleniu.

Sąd Rejonowy przywołał i omówił regulację z art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe dot. umowy kredytu, po czym zaznaczył, że w przedmiotowej sprawie nie ulegało wątpliwości, że pozwaną i pierwotnego wierzyciela łączyła umowa kredytu bankowego. Nie budził wątpliwości także fakt zaprzestania spłaty tego kredytu przez pozwaną oraz późniejsze zbycie tej wierzytelności na rzecz powoda.

Następnie Sąd Rejonowy omówił istotę weksła in blanco, odwołując się zwłaszcza do art. 101 ustawy Prawo wekslowe. Wskazał, że uzupełnienie weksła in blanco po upływie terminu przedawnienia ze stosunku podstawowego daje dłużnikowi możliwość podniesienia zarzutu wypełnienia weksła niezgodnie z upoważnieniem, gdyż doszło do uzupełnienia weksła już po przedawnieniu się zabezpieczonego roszczenia. Zarzut wypełnienia weksła po upływie terminu przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego jest zarzutem uzupełnienia weksła niezgodnie z porozumieniem i skutkuje brakiem powstania zobowiązania wekslowego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2015 roku, sygn. akt IV CSK 131/15).

Następnie, z uwagi na stanowisko strony pozwanej, Sąd Rejonowy odniósł się do zagadnień związanych z przedawnieniem roszczenia zabezpieczonego wekslem skuteczności powstania zobowiązania wekslowego. Ponieważ na wekslu zawarto drugą datę, tj. (...), a jedyne znajdujące się w aktach wezwania do wykupu pochodzą z okresu późniejszego i sporządził je powód, a nie jego poprzednik prawny i nic innego nie wskazuje, aby weksel uzupełniono przed tym dniem - to w ocenie Sądu Rejonowego do uzupełnienia weksła doszło właśnie w dniu(...).

Dla ustalenia biegu terminu przedawnienia konieczne jest ustalenie jego początku, a więc daty wymagalności oraz długości tego okresu. Co do okresu przedawnienia, to w przedmiotowej sprawie wynosił on 3 lata, gdyż roszczenie to miało związek z działalnością gospodarczą, prowadzoną przez pierwotnego wierzyciela - (...). Za początek tego terminu należałoby przyjąć pierwszy dzień po terminie do zapłaty roszczenia. W przedmiotowej sprawie brak jest natomiast dokumentów, z których wynikałoby kiedy dokładnie roszczenie stało się wymagalne, niemniej, termin ten można

było ustalić w oparciu o zgodne twierdzenia stron, tj. dniem tym był 18 lutego 2010 roku. Tak więc przedawnienie rozpoczęło swój bieg z dniem (...).

Czynności podejmowane po tej dacie należało ocenić pod kątem możliwej przerwy biegu przedawnienia. Po tej dacie pierwotny wierzyciel – (...) – wystawił (...) i złożył wniosek o nadanie mu klauzuli wykonalności, a następnie, w 2010 r. (na co wskazuje sygnatura akt komorniczych i adnotacje na tytule) wszczął postępowanie egzekucyjne. Postępowanie to zakończyło się w dniu (...), brak jednak informacji z jakich przyczyn. Wierzyciel nie uzyskał jednak żadnych kwot.

Złożenie wniosku o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności jest czynnością uprawnionego, która zmierza do realizacji roszczenia. Stanowisko to dominuje obecnie w orzecznictwie (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2004 roku, sygn. akt III CZP 101/03; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2011 roku, sygn. akt IV CSK 156/11; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2012 roku, sygn. akt II CSK 203/11; w doktrynie zob. B. Kordasiewicz, w: System PrPryw, t. 2, 2008, s. 611 i n.; M. Pyziak-Szafnicka, w: Pyziak-Szafnicka, Księżak, Komentarz KC, 2014, s. 1221).

Czynnością procesową, mającą bezpośrednio na celu zaspokojenie roszczenia, jest wszczęcie przez uprawnionego postępowania egzekucyjnego (art. 796 kpc). Późniejsze umorzenie postępowania egzekucyjnego nie ma wpływu na zaistniały skutek w postaci przerwania biegu przedawnienia, chyba że nastąpiło ono na zgodny wniosek stron, na wniosek wierzyciela lub z uwagi na bezczynność wierzyciela, gdyż w takich przypadkach zastosowanie znajduje art. 182 § 2 w zw. z art. 13 § 2 kpc, stanowiący, że wszczęcie postępowania nie wywołało żadnych skutków prawnych (zob. P. Machnikowski, w: Gniewek, Machnikowski, Komentarz KC, 2017, s. 312; P. Sobolewski, w: Osajda, Komentarz KC, t. I, 2017, s. 854; wyr. SN z 19.11.2014 r., II CSK 196/14; uchw. SN z 19.2.2015 r., III CZP 103/14; post. SN z 5.10.2016 r., III CZP 52/16).

Na gruncie roszczeń przysługujących bankom i stwierdzonych bankowymi tytułami egzekucyjnymi w orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje stanowisko, zgodnie z którym nabywcy wierzytelności niebędący bankami nie mogą powoływać się na przerwę biegu przedawnienia spowodowaną wszczęciem postępowania egzekucyjnego na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego, który został zaopatrzony w klauzulę wykonalności, gdyż podmiotowy zakres przerwania wyznaczony jest treścią tytułu oraz klauzulą wykonalności (zob. szerzej uchwała Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2017 roku, sygn. akt III CZP 17/17; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 lipca 2017 roku, sygn. akt I CSK 6/17; wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 26 kwietnia 2017 roku, I ACa 89/17). Powyższe poglądy Sąd Rejonowy podziela.

W takim wypadku czynności działane przez pierwotnego wierzyciela nie wywarły żadnego skutku wobec powoda, a tym na dzień uzupełnienia weksla roszczenie należało uznać za przedawnione.

Zgodnie z art. 117 § 2 k.c. „po upływie terminu przedawnienia ten, przeciwko komu przysługuje roszczenie, może uchylić się od jego zaspokojenia, chyba że zrzeka się korzystania z zarzutu przedawnienia. Jednakże zrzeczenie się zarzutu przedawnienia przed upływem terminu jest nieważne”.

Ponieważ zobowiązanie wekslowe nie powstało skutecznie ze względu na przedawnienie roszczenia ze stosunku podstawowego, to całe powództwo podlegało oddaleniu, w stosunku do S. B., a tym samym zachodziła również konieczność uchylenia nakazu zapłaty co do tej pozwanej, z uwagi na treść art. 496 kpc, o czym orzeczono w punkcie I wyroku.

Pozwana złożyła również wniosek restytucyjny, o którym mowa w art. 338 kpc. Wniosek ten w ocenie Sądu Rejonowego nie był uzasadniony i podlegał oddaleniu. Kluczową okolicznością dla jego oceny było rozstrzygnięcie, czy norma ta ma zastosowanie także w stosunku do nakazów zapłaty wydanych w postępowaniu nakazowym, na podstawie weksla. Zagadnienie to rozstrzygał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 czerwca 2005 roku (II CK 712/04) i z poglądami wyrażonymi w uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd Rejonowy w pełni się zgodził. Czym innym jest bowiem wyrok opatrzony rygorem natychmiastowej wykonalności, a czym innym nakaz zapłaty na podstawie weksla, stanowiący tytuł zabezpieczenia, co do którego nie jest wymagane nadawanie klauzuli wykonalności. Jak wskazał Sąd Najwyższy,

nakaz zapłaty z weksla ma wprawdzie skutki wyroku (podlega wykonaniu) lecz nie jest wyrokiem i nie można wobec niego stosować regulacji art. 338 kpc. Ponieważ jest on tytułem zabezpieczenia (art. 492 § 1 k.p.c.), to do jego wykonania mają zastosowanie przepisy z zakresu postępowania zabezpieczającego, a więc także art. 746 kpc. Norma ta przyznaje zobowiązanemu z nakazu zapłaty roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej wykonaniem zabezpieczenia. Roszczenie wygasa, jeżeli nie będzie dochodzone w ciągu roku od dnia jego powstania.

Ponieważ inny jest tryb wykonania nakazu zapłaty z weksla, wydanego w postępowaniu nakazowym, a inny w odniesieniu do wyroków zaopatrzonych w rygor natychmiastowej wykonalności, z tych przyczyn wniosek restytucyjny pozwanej podlegał oddaleniu, o czym orzeczono w punkcie II wyroku.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na mocy art. 98 § 1 i 3 kpc w związku z art. 99 kpc, obciążając nimi powoda w całości, o czym orzeczono w punkcie III wyroku. Na koszty te składały się kwoty: 3.600zł – z tytułu zastępstwa procesowego (§ 2 pkt 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku „w sprawie opłat za czynności radców prawnych” - Dz.U. z 2015 r. poz. 1804, ze zm.), 17zł - opłata od pełnomocnictwa oraz 225zł – opłata od zarzutów, tj. łącznie 3.842zł.

Apelację (k. 203) od wyroku wniosła pozwana, zaskarżając go co do punktu II tj. w zakresie w jakim Sąd Rejonowy oddalił wniosek restytucyjny - i w związku z tym wniosła o zmianę wyroku Sądu Rejonowego w zakresie punktu II poprzez zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kwoty 19.443,05zł tytułem zwrotu wyegzekwowanego świadczenia, a także domagała się zasądzenia od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Z ostrożności pozwana – na wypadek uznania, że wniosek restytucyjny był w sprawie niedopuszczalny – wniosła o zmianę orzeczenia poprzez odrzucenie, a nie oddalenie wniosku.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucono naruszenie przepisu art. 338 § 1 w związku z art. 353² kpc poprzez ich niezastosowanie i oddalenie wniosku restytucyjnego. W ocenie pozwanej wniosek restytucyjny był dopuszczalny, a jeśli Sąd Rejonowy uznał inaczej to i tak powinien to żądanie odrzucić, a nie oddalić gdyż może to zamknąć pozwanej drogę do dochodzenia jej roszczenia.

Powódka domagała się oddalenia apelacji i zasądzenia od pozwanej zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył co następuje (art.505¹³ § 2 kpc):

Sporna pozostawała w sprawie możliwość zasądzenia należności pozwanej zgłoszonej w oparciu o art.338 § 1 kpc. Literalnie przepis ten dotyczy bowiem wyłącznie zmiany wyroku, natomiast w sprawie podstawą wyegzekwowania należności od pozwanej był nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym na podstawie weksla. Kwestia ta uznana być może za dyskusyjną – reprezentowane jest stanowisko (zaprezentowane przez Sąd Rejonowy) w myśl którego niedopuszczalna jest wykładnia rozszerzająca (per analogia) i stąd norma ta (art.338 kpc) nie ma zastosowania do nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym na podstawie weksla (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2005r. II CK 712/04). Istnieje jednak i drugie stanowisko w tej kwestii dopuszczające wniosek restytucyjny w sytuacji gdy do ściągnięcia należności doszło na podstawie nakazu zapłaty wydanego na podstawie weksla. To drugie stanowisko w ocenie Sądu Okręgowego jest bardziej przekonujące i uwzględnia treść art.353² kpc (Kodeks postępowania cywilnego komentarz Tom I pod redakcją Kazimierza Piaseckiego Wydawnictwo C.H.Beck Warszawa 2010, str. 1568, uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2009r. III CZP 68/09, OSNC 2010/4/52, Piotr Machnikowski „Prawo wekslowe”, Aneta Łazarska „Procesowa dopuszczalność restitutio in integrum w postępowaniu nakazowym” PPE 2017/7/45 – 58 i zacytowane tam piśmiennictwo). W konsekwencji Sąd Okręgowy zaakceptował przekonanie, że nie ma przeszkód, by w niniejszej sprawie do rozpoznania merytorycznego wniosku restytucyjnego pozwanej doszło, a wziąć też trzeba pod uwagę zasadę ekonomiki procesowej wyrażającą się w poszukiwaniu takiej wykładni norm procesowych, dzięki którym cel procesu zostanie osiągnięty najszybciej bez odsyłania zainteresowanych na drogę odrębnego procesu.

W konsekwencji Sąd Okręgowy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania na podstawie art.386 § 4 kpc. Ograniczając się do wyrażenia poglądu o niemożliwości sformułowania wniosku restytucyjnego w odniesieniu do świadczenia wyegzekwowanego na podstawie nakazu zapłaty nie doszło bowiem do rozpoznania istoty sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2019r. II CZ 67/18, Legalis nr 1897903, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2019r. II CZ 14/19, Legalis nr 1896684), a trudno nie zauważyć, że powód w odpowiedzi na apelację kwestionował żądanie pozwanej nie tylko co do zasady ale i co do wysokości.

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego uzasadnia natomiast art.108 § 2 kpc.

Michał Wysocki